

DIALOG

Regional överenskommelse inom det sociala
området i Värmland

SAMMANFATTNING

Under många år har dialog först mellan Landstinget i Värmland och de idéburna organisationerna. 2015 startade en tydligare process med mål att skriva en regional överenskommelse inom det sociala området. Här ges en bakgrund och sammanfattning av processens gång hittills samt ett förslag på väg framåt.

Tina Bergenbrink

Rapport 20161229

Dialog: Regional överenskommelsen inom det sociala området i Värmland

I oktober 2016 blev jag kontaktad av Åsa Löfvenberg, Landstinget i Värmland (LiV), med en fråga om jag ville vara processledare för en dialogdag om en regional överenskommelse i Värmland inom det sociala området mellan offentliga (LiV) och idéburna (IB) parter. Lite senare kontaktades jag av Gunnar Ström, Röda Korset, som på de IB vägnar ville utöka uppdraget med en projektanställning på 50 % under ca två och en halv månad, på Röda Korsets bekostnad.

En styrgrupp bildades för denna projekttid och detta projektuppdrag, med representanter från både IB och LiV. Projektgruppens arbete har varit avgörande för att kunna genomföra projektet och gruppens medlemmar, Åsa Löfvenberg, Gunnar Ström, Lena J Olsson, och Bosse Dalmo samt Anna-Carin Johansson Enhetschef LiV har varit ett stort stöd i arbetet och en förutsättning för projektets resultat. Dessutom har Överenskommelsen kansli i Stockholm, särskilt Johan Radix, bidragit med erfarenhet, utbildning och processtöd. Projektets mål, att ta processen ett konkret steg vidare genom att förbereda, planera och genomföra ett dialogmöte den 16 nov med företrädare för idéburna organisationer samt tjänstepersoner och politiker från LiV har genomförts. Dessutom ska en rapport på arbetet skrivas som kan ligga till grund för vidare planering och resurssättning av processens nästa fas. Den rapporten håller du nu i din hand.

Tina Bergenbrink

Processledare

Karlstad 29 december 2016

Bakgrund

Samhällsväven

Överenskommelser nationellt och internationellt

Utredningar och rapporter

Nationella Överenskommelsen inom det sociala området

Dialogprocessen

Den värmländska processen

Arbetet fram till hösten 2016

Förfas

Samlingsfas

Dialogprocess

2015

2016

Dialogmötet 161116

Andras erfarenhet och inspel

Framtida arbete, förslag och inspel

Styrkor

Möjligheter

Svagheter

Hot

Resurser

Befintlig resurs

Behov

Våren 2017

Hösten 2017

Våren 2018

Förslag på tidsplan

Avslutande ord

Referenslista

Litteratur

Rapporter och utredningar

Bilagor

Bakgrund

Samhällsväven

”Det svenska samhällskontraktet befinner sig i omvandling, men riktningen är inte given” skriver Filip Wijkström i inledningen till *Civilsamhället i samhällskontraktet; En antologi om vad som står på spel* (2012)

Det klassiska samhällsfördraget, som beskrevs av bland annat Rousseau, slöts mellan enskilda individer eller mellan individer som en part och fursten/monarken eller staten som den andra parten. För att förstå dagens moderna samhällskontrakt måste också organisationer inkluderas som en egen part som representerar medborgare och deras intressen och värderingar, samt de avtal och komplexa relationer som finns mellan olika organisationer och till både näringsliv och statens förvaltning. Det moderna samhällsfördraget kan liknas vid en tät väv som löper genom samhället genom mindre och större avtal och överenskommelser och ger ett samhälle dess stabilitet och det övergripande samhällskontraktet dess styrka. (Wijkström 2012)

Den omförhandling av vårt grundläggande samhällskontrakt som flera idag talar om är en internationell utveckling som får specifika konsekvenser i olika samhällen. I den svenska förändringsprocessen spelar folkrörelsernas förändrade position och betydelse en viktig roll. Ett folkrörelsekontrakt som inte bara varit starkt kopplad till medlemsbegreppet, utan medlemskapet skulle till och med kunna betraktas som en väsentlig del av det svenska medborgarskapet. (Amnå 2008) Under slutet av 1800-talet och större delen av 1900-talet var folkrörelserna viktiga aktörer som drev frågor samt påverkade formen av beslut och utförande, de hade en central roll i samhällskontraktets utformning. Så här beskriver Nationalencyklopedin folkrörelser:

”...en i Sverige sedan sekelskiftet 1900 vanlig benämning på massorganisationer i vilken från början det oppositionella draget i förhållande till stats- och samhällsinstitutioner var helt centralt.”

Folkrörelsernas tydliga bidrag till ett förändrat samhället betyder också att de i och med denna förändring blir en allt mer integrerad del av det nya samhällskontrakt som växer fram och de bidrog starkt till framväxten av den svenska modellen. De utrednings- och remissförfaranden som utvecklats inom den offentliga förvaltningen kan ses som ett exempel på den starka kopplingen mellan offentlig förvaltning och folkrörelsen, förfarandena har sin grund i det svenska folkrörelsekontraktet och är en pågående förhandling om hur olika samhällsfrågor ska lösas. De moderna folkrörelsernas framväxt sida vid sida med den demokratiska välfärdsstaten i ett slags symbios och ömsesidigt förhållande medförde att de både definierade och inspirerade varandra. (Wijkström, 2012)

Under slutet av 1900-talet förändrades situationen. Från att ha haft en tydlig roll som intresseorganisation och kravställare i samhället möttes nu folkrörelserna av förfrågningar och förväntningar om att driva verksamhet ibland mot ersättning. Denna utveckling återfinns inom välfärden men kan också ses på andra ställen, som i idrott och kultur. Samtidigt öppnades nya möjligheter för aktörer inom olika områden, som sociala företag, kooperativ m fl. Begreppet folkrörelser ersattes allt oftare med begrepp som civila samhället, social ekonomi eller idéburna rörelser för att möta upp förändringen och den förändrade syn detta medfört.

Civilsamhället är tätt knutet till staten i många länder. Närheten har ofta vuxit fram genom att ideella organisationer är viktiga välfärdsproducenter i samhället och dessutom beroende av den ekonomiska ersättningen för detta. I Sverige däremot har staten varit en näst intill exklusiv utförare av välfärd inom vård, skola och omsorg fram till slutet av 1900-talet. Här har funnits en unik arbetsdelning mellan staten, näringslivet och civilsamhället. De svenska folkrörelserna har under större delen av

1900-talet dominerat civilsamhället och fungerat som viktiga röstbärare och genom att organisera kultur- och föreningslivet. Från senare delen av 1900-talet har flera olika sätt att engagera sig i ideella initiativ visat sig. Nya och annorlunda aktörer har också kommit fram. Två parallella rörelser utmanar folkrörelsen idag. Dels en rörelse mot frivillighet (volontärer) och filantropi (givare), dels en rörelse mot kommersialisering och affärsmässighet. Både det frivilliga arbete och filantropin har under de senaste åren börjat skapa egna organisatoriska strukturer, här uppstår också nya kombinationer mellan folkrörelsen och dessa två. I den andra rörelsen finns både besjälade sociala entreprenörer och ideella affärspersoner som vill driva verksamheten effektivare. Wijkström menar att den tidigare folkrörelsemodellen kan beskrivas som "hälften rörelse-hälften stat" där den (rättvisa) processen, där saker görs på det rätta (demokratiska) sättet premieras. Medan i den nya modellen "hälften-välgörenhet, hälften-näringsliv" premieras ofta effektivitet och slutresultat.

Den här utvecklingen ska inte tolkas som att civilsamhället enbart förändras av ett utifrån kommande tryck, förändringen sker lika mycket inom det civila samhället. En grupps förändringsarbete spiller över på en annan grupps vardag. Nya spelregler kan vara positiva för några och negativa för andra. Ytterligare en förändring är synen på medlemskap. Apostolis Papakostas (2012) menar att en ny typ av "organisationsmänniska" träder fram och skapar en ny typ av organisationer. Medlemslösa organisationer blir allt vanligare, med enbart prenumeranter eller stödmedlemmar. En mångfald av enfrågeorganisationer kan ge en falsk bild av stor valfrihet. I den svenska folkrörelsemodellen har relationen mellan civilsamhället och staten setts som komplementär, där påverkansmöjligheter för civila krafter underlättas genom att samarbete skapar direktdemokratiska strukturer. Papakostas varnar för att ett ökat handlingsutrymme för ledarskapet samtidigt med alltmer försvagade demokratiska kontrollmekanismer fragmentiserar folkrörelsen, vilket kan leda till en förlust både av den klassiska modellen för att organisera sig och möjligheten för det lokala att fungera som en direktdemokratisk kanal.

Det klassiska sättet att beskriva civilsamhället är i relation till staten, flera bedömare anser dock att näringslivets inflytande inte bara kommer att öka utan även bli det mest betydelsefulla. (Wijkström 2012) Näringslivet är en allt större maktfaktor i samhället. För organisationer som utmanar eller vill förändra samhällets maktstrukturer blir då kontakten med näringslivet allt viktigare. Näringslivets möjlighet att finansiera projekt och verksamhet är en annan viktig faktor för ökad kontakt. Idag är marknadsidén den bärande tankestrukturen i det västerländska samhället, vilket inte bara påverkar den interna organisationen av verksamheten utan även idén om det mest effektiva sättet att agera i samhället styrs av samma tankefigur med marknad och konkurrens, kund och ägare som grundläggande begrepp. Dessutom sker idag en direkt konkurrens mellan näringslivet och civilsamhället både inom välfärdssektorn men också inom kultur och idrott.

Överenskommelser nationellt och internationellt

Företeelsen med överenskommelse mellan det offentliga å ena sidan och idéburna aktörer å andra sidan är inte något specifikt svenskt, snarare tvärt om. 1998 slöts det första avtalet – compact – i England, som sedan kommit att influera många andra länder som kommit efter med egna compacts. Dessa compacts innehåller ofta principer och centrala värderingar kring samverkan och brukar innefatta delar som; roller och skyldigheter samt former för hur överläggningar, samråd och konsultationer ska genomföras. I en anglosaxisk kontext har compact tolkats som ett sätt att komma till rätta med problem relaterade till "upphandlingsstaten". Här har ansvaret för välfärdstjänster i allt högre grad förskjutits från det offentliga till det ideella, vilket medfört ett större beroende för de ideella organisationerna samt ett starkt tryck att svara mot ständigt ökat behov av välfärd. I

anglosaxiska länder har initiativet till compacts tagits av vänsterregeringar och av många ansetts som ett sätt förbättra frostiga relationer mellan stat och civilsamhälle. Reuter (2012)

Marta Reuter menar att den Överenskommelse som slutits på nationell nivå i Sverige har helt andra förtecken, även om vissa likheter också kan ses. I Sverige finns en lång tradition av korporativistisk samverkan mellan staten och de idéburna, manifesterad bland annat i folkrörelserna och föreningslivets tydliga plats i samhället. Den tydliga ansvarsfördelning som funnits, där staten stått för välfärdsproduktionen och de idéburna för opinionsbildning och medlemsaktiviteter, har undanröjt många av de konflikter som andra länder har brottats med. Den korporativistiska ordningen har lagt en grund för en lång rad informella och outtalade "överenskommelser" mellan staten och civilsamhället som dock har varit mycket betydelsefulla. Reuter anser att Överenskommelsen kan ses som en symbolisk deklaration, ett "metaavtal" som föreskriver den hållning som parterna kommit överens om. "Spelregler" snarare än själva "spelet". Reuter lyfter ytterligare två funktioner hos Överenskommelsen. Den ena att vara en "spegel" av de förändringar som sker i framför allt civilsamhället idag. Genom att sätta strålkastarljuset på organisationer inom det sociala området bidrar den dessutom till förändring. Den andra är ett sätt att flytta gränsen för hur civilsamhället kan uppfattas i det omgivande samhället och vilka relationer till civilsamhället som kan anses legitima. Genom sin politiska tyngd ger den legitimitet till det frivilliga sociala arbete som länge varit osynligt i det svenska samhället.

Som tidigare nämdes är den nationella Överenskommelsen inom det sociala området inte den enda överenskommelsen i Sverige, inte ens på nationell nivå. Den nationella Överenskommelsen om integration undertecknades av regeringen, SKL och idéburna organisationer 2010.¹ Syftet med den var att förtydliga relationen mellan parterna i arbetet med nyanländas integration och etablering. Överenskommelsen skulle också bidra till att utveckla former och metoder för att bättre ta tillvara de idéburnas resurser i arbetet med integration. En partsgemensam styrgrupp ansvarade för uppföljnings- och åtgärdsarbetet. En konferens hölls i Stockholm 2016-11-23. Resultatet är ännu inte publicerat men den nationella överenskommelsen i integration avslutas och ersätts av sakråd.

Utredningar och rapporter

Under den senaste tiden har flera dokument kommit som tar upp civilsamhällets förändrade förutsättningar i Sverige. Både utredningen *Palett för ett stärkt civilsamhälle* (2016) och demokratiutredningen *Låt fler forma framtiden* (2016) handlar om förändringar i civilsamhället. I båda dessa finns ett stort förtroende men också en stor förväntan på att civilsamhället ska utgöra en stark förändringspotential. För att detta ska få förutsättningar pekar utredningarna på att det krävs ett närmare och mer formaliserat samarbete mellan civilsamhället och de offentliga. Här lyfts både behovet av en ökad kunskapsnivå om civilsamhället på alla nivåer och i alla delar av det offentliga samt behovet av plattformar för samarbete. Ett annat behov som påtalas är ekonomiska resurser hos civilsamhället för fler ska kunna medverka i samtal och konkreta samarbeten skapas.

Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen är ett annat dokument som finns som stöd i samarbetet mellan civilsamhället och det offentliga. Dokumentet har tagits fram av företrädare för civilsamhället, utformats genom en gemensam europeisk samrådsprocess, prövats och utvärderats av idéburna organisationer både nationellt och internationellt. I sina rekommendationer från 2007 erkänner Europarådets ministerkommitté de "idéburna organisationers oumbärliga bidrag till utvecklingen och genomförandet av demokrati och mänskliga rättigheter, i synnerhet genom främjande av allmänhetens medvetenhet och deltagande i det offentliga samhället

¹<https://skl.se/integration/socialomsorg/asylochflyktningmottagande/integration/samverkan/samverkan/integration/civilsamhallet/integration/overenskommelsen.4351.html>

samt säkrande av öppenhet och ansvarighet hos myndigheter”. Koden har fyra principer som till viss del liknar den nationella Överenskommelsens principer:

- Medverkan
- Tillit
- Ansvar och öppenhet
- Oberoende

Dessutom en matris för att både belysa nivåer av deltagande och steg i det politiska beslutsfattandet. Koden kan vara ett verktyg både under dialogprocessen för att komma fram till en överenskommelse men också i det arbete som startar i och med en signering av en överenskommelse.

Genom Agenda 2030 har världens länder åtagit sig att fram till år 2030; utrota fattigdom och hunger överallt, bekämpa ojämlikheter inom och mellan länder, bygga fred, rättvisa och inkluderande samhällen, skydda de mänskliga rättigheterna och främja jämställdhet och kvinnor och flickors egenmakt, säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Agendan tydlig gör att hållbar utveckling är avgörande för vår gemensamma framtid på denna planet och att de olika dimensionerna, ekonomisk, miljömässig och social hållbar utveckling måste samverka för att målet ska vara möjligt att nå. Agendan består av bland annat av ett målramverk med 17 globala mål. I det 17 målet finns delmål som lyfter relationen mellan offentliga och det civila samhället.

17.17 Uppmuntra och främja effektiva offentliga och offentlig-privata partnerskap samt partnerskap inom det civila samhället vilka bygger på erfarenheterna från andra partnerskap och deras finansieringsstrategier.²

Den nationella Överenskommelser inom det sociala området

Den nationella Överenskommelsen inom det sociala området mellan de offentliga och idéburna organisationerna är en samverkan mellan regeringen, Sveriges kommuner och landsting samt idéburna organisationer på nationell nivå. Överenskommelsen signerades 2008 efter en dialogprocess med ett 90-tal organisationer. **Att stärka de idéburna organisationernas självständighet och oberoende roll som röstbärare och opinionsbildare** är målet med Överenskommelsen. Syftet är också att genom ett bra samtalsklimat **bygga förtroende, kunskap och respekt för varandra som parter** och därigenom öka möjligheten till konkret samverkan, vilket kan leda till en **större mångfald av utförare inom det sociala området**. Syftet med den nationella Överenskommelsen är också att stimulera regionala och lokala överenskommelser. Hittills har drygt ett tiotal lokala överenskommelser signerats och ytterligare tre regionala. Flera processer är dock igång, vilka kommit olika långt i sitt arbete.

Överenskommelsen bygger på sex principer om samverkan:

- Självständighet och oberoende
- Dialog
- Kvalité
- Långsiktighet
- Öppenhet och insyn
- Mångfald

Överenskommelsens kansli (ÖK) har ett utföraruppdrag att stötta och bistå regionala och lokala processer. Dessutom genomför de årliga uppföljningskonferenser och bistår den nationella

² <http://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-17-globalt-partnerskap-for-hallbar-utveckling/>

arbetsgruppen med uppföljningsarbetet av den nationella Överenskommelsen. På hemsidan <http://överenskommelsen.se/> finns möjlighet att läsa mer om både bakgrund och ladda ner olika material.

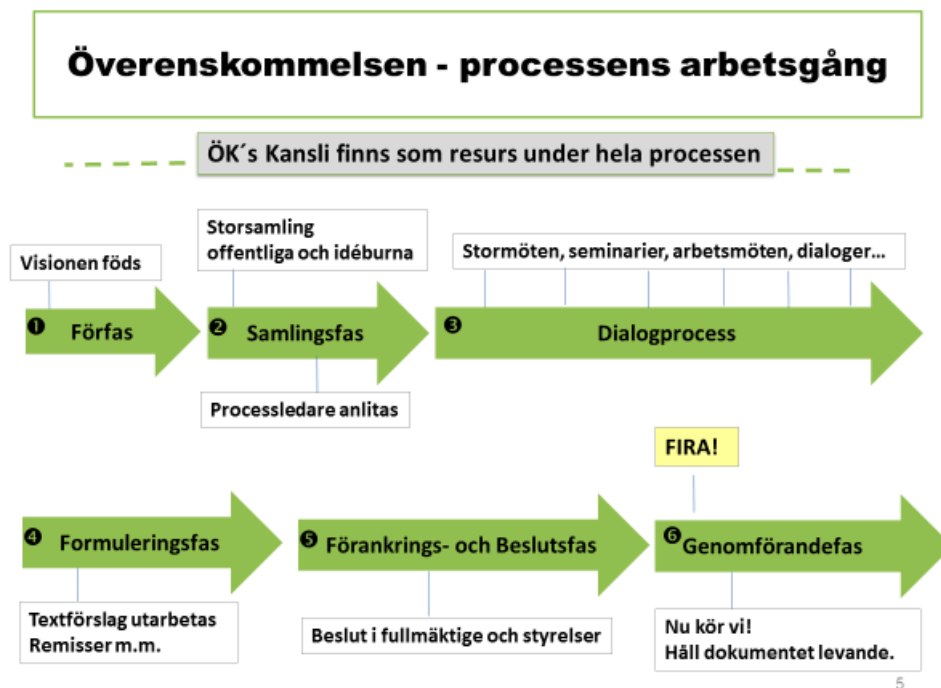
Dialogprocessen

En dialogprocess är tiden före en signerad överenskommelse där syftet är att få ett underskrivet dokument. Denna process kan initieras av både idéburna och det offentliga. Dialogprocessen påbörjas efter att lokala eller regionala aktörer enas kring behovet av en överenskommelse.

En ungefärlig tidsaxel för en dialogprocess kan se ut enligt följande:

- **Förfas** inleds. Parter identifieras och inledande möten hålls.
- **Samlingsfas**. Parterna samlas och de idéburna mobiliseras. Gemensamma visioner och rollfrågor kring vad de olika organisationerna representerar identifieras.
- **Formuleringsfas**. Överenskommelsen börjar skrivas.
- **Förankrings- och beslutsfas**. Innehållet justeras vid behov och parterna skriver under överenskommelsen.

När överenskommelsen är signerad fortsätter naturligtvis dialogen kontinuerligt mellan parterna. I överenskommelsen anges formerna för den fortsatta dialogen.³

Modellen är hämtad från: <http://overenskommelsen.se/vart-uppdrag/dialogprocess/tidsaxel-over-dialogprocess/>

Carin Portin, skribent till den senaste rapporten från Överenskommelsen *Verktyg för samverkan, framgångsfaktorer och utvecklingspotential i Överenskommelsen* (2016) presenterade sina resultat

³Citat /<http://overenskommelsen.se/vart-uppdrag/dialogprocess/dialogprocess/>

på en workshop på den regionala konferensen i Helsingborg 21 november 2016. Syftet med 2016 års tematiska studie är att försöka konkretisera på vilket sätt Överenskommelsen kan fungera som ett verktyg för den praktiska samverkan, vilka effekter som kan erhållas utifrån detta sätt att samverka och vilka faktorer som kan bidra till framgång. I studien undersöker Portin fem olika Överenskommelser ur olika perspektiv och på olika nivåer. Hon konstaterar att det är en rad kombinationer som bidrar till framgång, men att några gemensamma drag dock kan skönjas. En av dessa är långsiktighet. Både långsiktigheten i engagemang, vilket avgör parternas vilja att satsa på samverkan och långsiktig finansiering, vilket möjliggör investering i resurser för samverkan. En annan avgörande nyckelfunktion är dialogen, en förutsättning för att definiera parternas behov och möjligheter, för att samverka överhuvudtaget. Portin identifierar ytterligare fem faktorer som återkommande tycks främja samverkan:

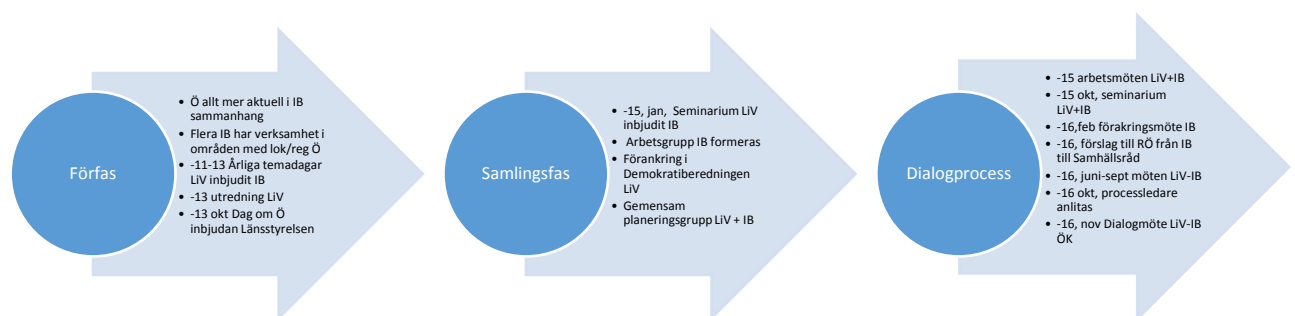
- Relevans: att samverka om något som är angeläget för alla parter
- Transparens: tydlighet i kommunikation
- Förankring: att det finns kunskap om samverkan hos alla parter
- Tillit/förtroende: Tid för att förstå varandra
- Konsolidering: Att frågorna prioriteras av ledningen och får genomslag

Portin menar att det kan framstå som en självklarhet att påpeka att samverkan i grunden handlar om att bygga relationer, vilket kräver tydlighet med den egna positionen och kapaciteten samtidigt med förståelse för den andra partens förutsättningar. Den nationella Överenskommelsens principer och Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocesser kan användas som ett raster för att förstå både den egna organisationen och den samverkan som ska skapas. Prestigelöshet och ambitionen att förstå den andra parten, underlättar processen. Samverkan utifrån överenskommelser skapar inte bara möten mellan offentlig och idéburen sektor, utan ger också ett mervärde för de ideella organisationerna som hittar varandra och ett samarbete sinsemellan samt en möjlighet för offentliga aktörer att möta varandra på en annan arena.

Den värmländska processen

Precis som det i Skåne eller Västra Götaland fanns stor erfarenhet av samverkan mellan det offentliga och idéburna parter redan innan den regionala överenskommelser skapades, finns det lång erfarenhet i Värmland. Under många år har LiV och IB samverkat på olika sätt i Värmland. IB har dessutom erfarenhet från samverkan med andra offentliga parter som kommuner, länsstyrelser och andra regioner. Det är inte så enkelt att avgöra var startskottet finns för denna process, snarare finns en rad händelser som efter tröget vardagsarbete tillsammans lett fram till dagens process.

Arbetet fram till hösten 2016

Modell 1 Den värmländska processen, bakgrund, finns som bilaga.⁴

⁴ Bilaga 1 Modell 1 Den värmländska processen, bakgrund

Förfas

LiV har under många år stöttat frivilligorganisationer genom ekonomiska bidrag till olika former av hälsofrämjande, förebyggande och stödjande socialt arbete som når ut i hela länet. För de organisationer som erhållit stöd har LiV begärt skriftlig redovisning, samt en inbjudan till att delta i en årlig inspirations- och erfarenhetutbytesdag. Dessa dagar har nyttjats för att närmare lära känna varandra som parter samt att lyfta teman som finns i den gemensamma intressesfären och bjuda på externa föreläsare i aktuella ämnen; Frivilligarbetets identitet 2011, Nya forskningsrön om svenskarnas frivilliginsatser 2012, Överenskommelsen 2013. Det finns en tydligt uttalad idé hos LiV om att civilsamhället och idéburen sektor är viktiga parter i en god samhällsutveckling och ömsesidigt beroende av varandra. En tanke som även är skyddad med lagstöd enligt:

HSL §8 I planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården skall landstinget samverka med samhällsorgan, organisationer och privata vårdgivare.

Vid en intern genomlysning av verksamheten i LiV som gjordes 2013⁵, uppmärksammades också handläggningen av bidragen till frivilligorganisationer samt relationen till IB. Vid presentationen av detta i Demokratiberedningen, Landstingsstyrelsens arbetsutskott samt de sjukvårdsanknutna utskotten, stabchefgruppen, handikapp- och pensionärsråd, fanns en stor samstämmighet politiskt om vikten av arbetet och relationerna till IB. Vilket resulterade i att behovet av en regional överenskommelse inom det sociala området på allvar började diskuteras. Beredningen föreslog att LiV skulle vara initiativtagare i processen med en regional överenskommelse inom det sociala området.

Under tiden fanns också andra initiativ. I oktober 2013 bjöd länsstyrelsen in till ett dialogmöte om Överenskommelsen. Inbjudan gick ut till civilsamhället, kommuner och andra offentliga verksamheter. Företrädare för regionala/lokala överenskommelser delade sina erfarenheter, samt företrädare för lokala samarbetsprojekt i Värmland, också ÖK fanns på plats. Eftermiddagen användes till workshop där behov och möjligheter för ytterligare samverkan i Värmland var utgångspunkten för gruppsamtal. Dagen hade en god uppslutning.

Från de IB kom inte något samlat initiativ, men frågan var levande i flera olika sammanhang. Flera organisationer har också konkret erfarenhet från verksamhet i områden där regionala/lokala överenskommelser finns exempelvis i Västra Götaland eller Örebro. Också internt har Överenskommelsen väckt bredare uppmärksamhet hos de IB, med utbildningar, seminarier och samtal som följt. Den väckte både hopp och rädsla. Möjligheten för fler att komma till tals och även få ekonomisk ersättning för kvalificerad verksamhet, men också rädsla för att förlora tidigare avtal och bidrag samt att bli "gisslan" via nya ekonomiska ersättningar.

Samlingsfas

I januari 2015 bjöd LiV in IB till ett seminarium om en regional överenskommelse inom det sociala området⁶. Dagen hade en bred politisk förankring och LiV representerades av både politiker och tjänstepersoner. Ett fyrtiotal personer från ideella föreningar var representerade. Syftet med dagen var att få lära känna varandra och höra mer om hur en process kan gå till. En paneldebatt med

⁵ Bilaga 2 Ärendebeskrivning, Löfvenberg, Å, Förnyelse och effektivisering av landstingets samspel med frivilligorganisationer inom det sociala området, 2013-12-07 LK/131828

⁶ Bilaga 3 Minnesanteckningar, Välfärdsutveckling, Ehne Jangehammar E, 2015-01-23

Bilaga 4 PM, Sammanställning reflektioner Välfärdsutveckling, Ehne Jangehammar E, 2015-02-02

representanter från Västra Götalandsregionen och Region Skåne svarade för det sist nämnda. Erfarenheter de tryckte på var bland annat vikten av:

- symbolvärdet med en skriftlig överenskommelse
- fortsatt dialog med alla tre grupper: ideella, politiker och tjänstepersoner
- struktur och plan för det fortsatta arbetet efter signering
- att resurssätta även IBs nätverk
- en jämbördig dialog och långsiktighet i arbetet
- nya samverkansformer och sammanhang som uppstått
- tydliggöra ansvar och uppdrag i överenskommelsen
- handlingsplan som ett verktyg för konkretion
- betydelsen av rösbärrollen och olika gruppers representation

De idéburna skapade en arbetsgrupp(IBA) bestående av: Bosse Dalmo Studieförbundet Vuxenskolan, Monica Ekström Brottsofferjourernas regionråd och Monika Stålh Värmlands Nykterhetsförbund som fick i uppdrag att tillsammans med tjänstepersoner från LiV, Åsa Löfvenberg, Ledningsstrateg och Anna-Carin Johansson, enhetschef, förbereda nästa möte. De utgjorde tillsammans en gemensam planeringsgrupp (PG). Gert Ohlsson fick i uppdrag att vara politisk kontaktperson och Demokratiberedningen ansvar för att föra upp ärendet politiskt i landstingets förtroendemannaorganisation.

Dialogprocess

2015

Under året 2015 möttes IBA och tjänstepersoner från LiV för att planera arbetet med dialogprocessen. Demokratiberedningen informerades om frågan i september.

PG bjöd in till ett *gemensamt seminarium i oktober*⁷, där Ludvig Sandberg från Forum och Daniel Grönberg från Överenskommelsen deltog. De betonade vikten av att de gemensamma krafterna behövs för att klara dagens samhällsutmaningar. De gjorde också en genomgång av vilka som räknas in i civilsamhället, där många nya former av samverkan återfinns. Överenskommelsen handlar om att skapa spelregler för ett gott samtal i ögonhöjd och en gemensam avsiktsförklaring.

IOP – Idéburet offentligt partnerskap presenterades. En form av ekonomiskt avtal mellan IB och offentliga i ett konkret uppdrag som inte behöver upphandlas men ändå är juridiskt hållbart.

Ann-Marie Johansson, Ordförande för HSO Värmland berättade också om det samverkans avtal som sedan slutet av 1990-talet finns mellan HSO Värmland och LiV. Samverkansavtalet bidrar till struktur och långsiktighet, och det medför också att HSO blir en part tidigt i LiVs planeringsarbete.

Under eftermiddagen genomfördes en Open Space⁸. Arton olika ämnen kom upp varav tretton diskuterades: Ö för brukare, Projektledning av Ö, Förankring så att fler är med, Integration, Folkhälsa, Ekonomi, Psykiskhälsa, Exempel på näringslivsinvolveringar, Struktur för fortsatt arbete, Barn/unga Disciplin, Fortsatt kommunikation, Sociala medier.

Samtalen rörde både Överenskommelsen som företeelse och möjligheter/utmaningar till konkret arbete i specifika frågor. Även svårigheter med representation av olika personer/grupper samt förankringsarbete togs upp.

⁷ Bilaga 5 Minnesanteckningar, Dialogprocess överenskommelse Värmland, Ehne Jangehammar E, 2015-10-23

⁸ Bilaga 6 Sammanställning av anteckningar Open Space-diskussioner oktober 2015

Under hösten hade IBA ytterligare två möten 2 nov och 1 dec. Här diskuterades hur frågan om en regional överenskommelse skulle förankras både inom de idéburna organisationerna men också i andra regionala offentliga förvaltningar, då det sågs som ett stort behov att utöka samverkan i regionen.

2016

I *januari* 2016 bjöd IBA in de IB till ett eget möte för att förankra processen. LiV stöttade med att boka och stå för lokal och fika samt göra mailutskick till IB i LiVs nätverk. Ett resultat av mötet blev att IBA utökades med ytterligare personer: Gunnar Ström Röda Korset, Linda Häggqvist Föräldrastöd, Keit Aheinen Mansforum, Ann-Charlott Kilhage Folkuniversitet, Stefan Lundmark Studieförbundet Bilda, Lena J Olsson Karlstads Stift, Petter Falk Civic och Petra Westling Bufff.⁹

Under *våren* 2016 togs ett förslag till en regional överenskommelse fram av IBA utan dialog med den gemensamma arbetsgruppen och sändes till Samhällsråd Värmland, vilket består av polisen, Region Värmland, Länsstyrelsen och LiV. Förslaget var uppe till diskussion vid två tillfällen och Landstingsstyrelsen informeras om förslaget. IBA bearbetar sitt förslag ytterligare en gång.¹⁰

I *juni* möttes PG igen. Samtal fördes om de olika logikernas arbetsgång, förankringsprocesser och beslut. Samhällsråd Värmland hade hänvisat till LiV som samverkans part i en regional överenskommelse.

Dialog fördes i presidier för Demokratiberedningen och Folkhälso- och tandvårdsutskottets om behovet av en tydlig avsiktsförklaring att LiV är samverkans- och dialogpart för en regional överenskommelse på det sociala området.

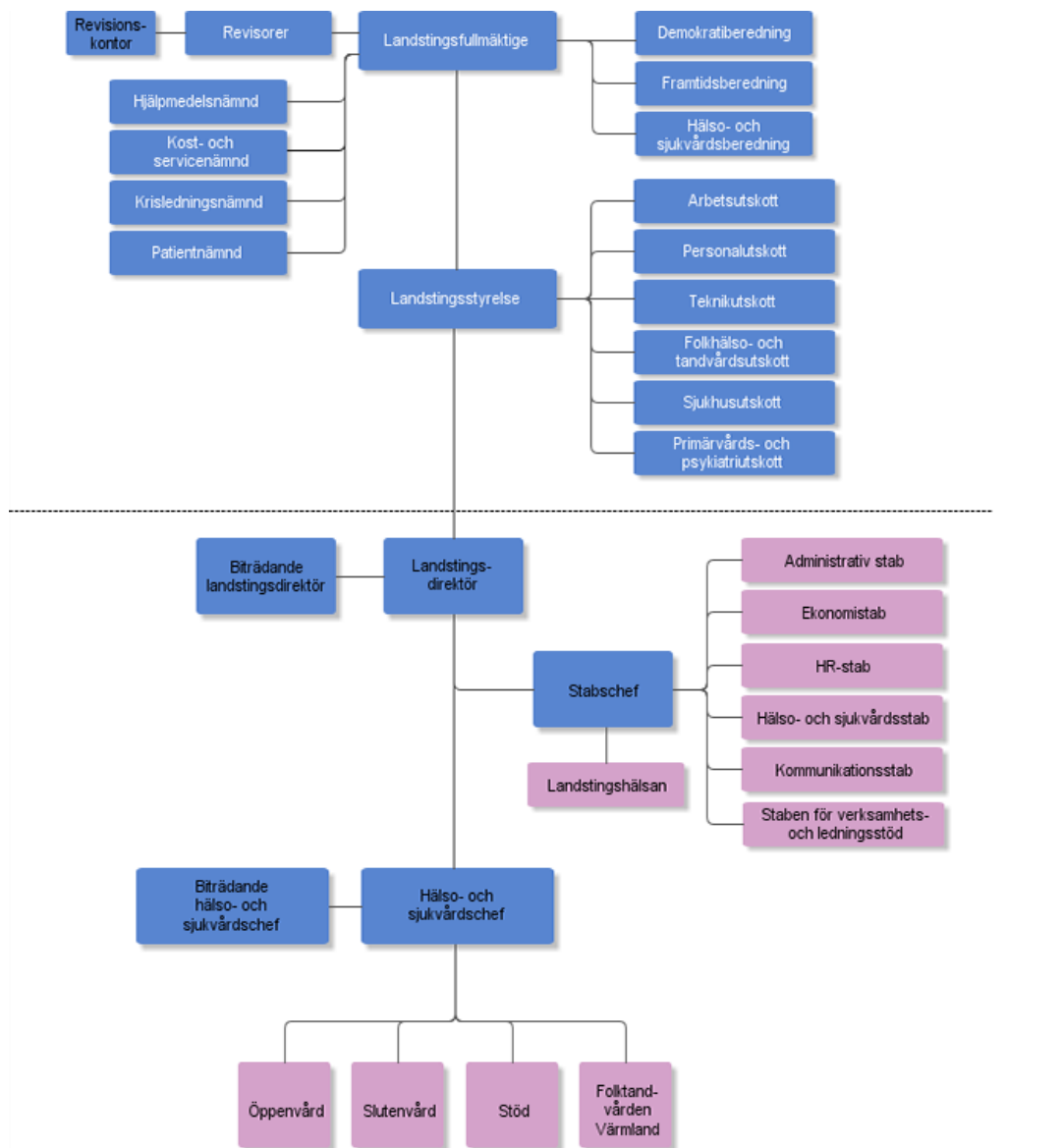
I *september* 2016 skedde ett gemensamt möte med Demokratiberedningen och Folkhälso- och tandvårdsutskottets presidier, IBA och LiVs tjänstepersoner. Samtalet mynnade ut i en konsensus om behovet av en processledare för att komma vidare in i formuleringsfasen. Politiskt ställningstagande för att LiV skulle ta huvudmannaskap för dialogprocessen och att samverkansområdet behövde formaliseras.

I *september* 2016 tillfrågade LiV en processledare som sedan anställdes som projektledare på 50 % från 10 okt – 31 dec av Röda Korset (IB). Landstinget tillhandahåller arbetsplats. En styrgrupp för projektdelen bildades. Projektets mål är att förbereda, planer och genomföra en dialogdag samt skriva en projektrapport som också innefattar förslag och reflektioner om vägval framåt som kan utgöra en grund för resurs- och behovsskattning.

⁹ Bilaga 7 Lista över idéburna organisationer som varit med vid något tillfälle i processen

¹⁰ Bilaga 8 Överenskommelsen Värmland, Förslag till regional överenskommelse mellan Landstinget i Värmland, Länsstyrelsen Värmland, Region Värmland och den idéburna sektorn.

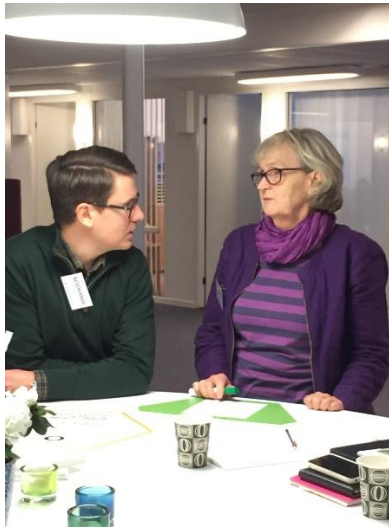
LiV Organisationsskiss

Modell 2

Den övre mörkblå delen med vit text är den politiska organisationen. Den nedersta mörkblå och rosa delen är tjänstemannaorganisationen. Den politiska organisationen består av landstingsstyrelse, landstingsfullmäktige, nämnder, beredningar, utskott och revision. Tjänstemannaorganisationen består av en ledning, sex staber (hälso- och sjukvård, administration, kommunikation, HR, ekonomi samt verksamhets- och ledningsstöd). Hälso- och sjukvårdorganisationen består av fyra områden. Två av dessa består av verksamheter vid framför allt tre sjukhus och 29 vårdcentraler. Ett område innehåller folktandvårdens verksamheter med 30 kliniker, åtta specialistkliniker och två sjukhuskliniker. Område stöd innehåller service, it och fastigheter. Region Värmland och Värmlandstrafik ägs delvis av Landstinget i Värmland men räknas inte in i landstingsorganisationen.

Dialogmötet 161116

I november möttes PG för att under en dag föra processen vidare.¹¹ Närvarande var: Monica Ekström, BOJ, Stefan Lundmark, Stf Bilda, Monica Stålh, V Nykterhets förb. Bosse Dalmo, Stf. Vuxenskolan, Lena J Olsson, Karlstads Stift, Gunnar Ström, Röda Korset, Malin Berglund (M), Erik Olsson (S), Monica Gundahl (S), Gert Ohlsson (L), Åsa Löfvenberg Ledningsstrateg LiV och Anna-Carin Johansson Enhetschef LiV. Processledare Tina Bergenbrink med stöd av Johan Radix, Överenskommelsens nationella kansli(ÖK) ansvarade för programmet. Dagen startade med att Johan Radix från ÖK gjorde en kort presentation, för att sedan introducera spelet Komma överens. Under förmiddagen spelades spelet med syfte att förstå den andra partens situation och kontext. Efter lunch utmanades deltagarnas föreställning om dialog och värdet av att både lyssna och dela varandras tankar. Därefter startade ett konkret arbete med att fundera över de nationella principerna och hur de skulle kunna fungera i en värmländsk kontext. Arbetsgruppen delades in i par med en från IB och en från LiV. Då varje par började på var sin princip hann alla principer att kort behandlas. Några resultat och frågeställningar som kunde skönjas:

- Några aspekter berördes i flera olika principer.
- Fördjupning av innehållet behövs för att veta vad vi menar med orden
- Hur får vi till en röd tråd?
- Hur beaktas lokala/regionala förutsättningar?

Dagen avslutades med att blicka framåt. En stor enighet fanns om vikten av att ha processledare som leder processen för att komma vidare. Det fanns en beslutsamhet i gruppen om att prioritera arbetet under 2017 för att kunna komma till signering 2018. Här med är processledningsarbetet som ingår i detta projekt avslutat och i och med denna rapport stängs projektet.

Nästa möte bokades in den 25 januari 2017 kl 9:00 – 12:00. Åsa Löfvenberg lovade att vara sammankallande inför detta möte. Gruppen som träffades under dagen kommer att utgöra den formuleringsgrupp som nu krävs för att ta nästa steg i processen.

¹¹ Bilaga 9 Minnesanteckningar Dialogmöte 2016-11-16, Johan Radix

Andras erfarenhet och inspel

Under projekttiden har jag som processledare deltagit i tre dagar arrangerade av ÖK. På konferensen i Helsingborg deltog också Lena J Olsson från den gemensamma planeringsgruppen¹²

1 nov Processledarträff i Stockholm¹³

21 nov Regional konferens i Helsingborg¹⁴

22 nov Regional nätverksträff i Malmö

Några gemensamma erfarenheter som flera påpekar framstår tydligt från dessa träffar:

- Utan processledare ingen process
- Dialogprocess mellan offentliga och ideburna parter tar tid och är knölig
- Både den offentliga och den ideella sidan behöver resursättas av de offentliga för att nå resultat
- Överenskommelsen är bara början, en tydlig handlingsplan behövs för att nå vidare
- Resurspersoner på båda sidor efter signering ger en fungerande av överenskommelsen
- Nya samarbeten och nya samarbetsformer gynnas av en fungerande överenskommelse
- Överenskommelsen och handlingsplanen måste förankras i alla tre grupperna: Ideella, tjänstepersoner och politiker

Framtida arbete, förslag och inspel

Modell 3 Den värmländska processen framtid, finns som bilaga¹⁵

Dialogprocessen är en process som pågår under flera år. Dessutom är målet – första signeringen, bara början på nya processer där den regionala överenskommelsen får tjäna som stöd och verktyg i arbetet med att utveckla samhället vidare. Därför är det viktigt att ”skynda långsamt”. Skynda, därför att en process som går allt för sakta stannar av och blir komplicerad därför att personer i processgruppen byts ut. Långsamt, därför att ett arbete med att förstå en annan parts perspektiv och komma överens om formuleringar som har ett gemensamt innehåll kräver tid.

Precis som i de flesta andra processerna om överenskommelser har den i Värmland haft en krokig väg. I dagsläget finns dock goda förutsättningar för att föra processen vidare. Parterna har tagit sig

¹² Bilaga 10 Rapport från den nationella Överenskommelsens träffar i nov 2016

¹³ Bilaga 11 Program för processledarträff 1/11 2016

¹⁴ Bilaga 12 Program för konferensen Samverkan som gör skillnad 2016-11-21

¹⁵ Bilaga 13 Modell 3 Den värmländska processen framtid

igenom ett antal svårigheter vilket framför allt lärt dem något om hur "den andre" fungerar. Som i alla relationer, också denna kan en dock aldrig förändra någon annan än sig själv.

En regional överenskommelse är att bygga en plattform där **samtal** för samverkan och gemensamma projekt kan ta form. Ett sätt att stärka samhället och gynna samhällsutvecklingen.

Styrkor

Idag finns en arbetsgrupp med mandat från sina respektive håll. De flesta i gruppen har varit med i större delen av arbetet. De är förankrade både i bakgrundsarbetet och i syftet med en regional överenskommelse. Det är en resurs för arbetet som måste utnyttjas väl. För att inte processen ska avstanna föreslår jag att formuleringsarbetet får utgöra motor i nästa fas av arbetet. Gruppen behöver känna att något konkret blir resultat av deras arbete.

På det senaste mötet i november, fanns en stor entusiasm och energi för arbetet i hela gruppen. Det är en färskvara, som måste tas tillvara snarast.

I Värmland finns lång och god erfarenhet från andra processer och överenskommelser mellan idéburna och landstinget. Handikapprådet och pensionärsrådet har sedan många år samverkansavtal med LiV. En regional överenskommelse är inte tänkt som en konkurrent till dessa, utan bör hämta erfarenhet från det arbete som redan gjorts. Även dessa gruppers integritet, röstbärfunktion, behov, och självständighet bör beaktas så att en regional överenskommelse blir en resurs även för dessa.

Under 2017 kommer LiV att delta i en utbildning om Idéburet och Offentligt Partnerskap (IOP) som SKL håller. Här kommer det att finnas möjlighet att "provköra" ett IOP med stöd från SKL. Detta gör att startsträckan efter signering för konkreta avtal betydligt förkortas. För att dra mest nytta av denna utbildning är det angeläget att den resursperson som finns hos IB involveras, för att senare kunna sprida kunskapen på ett bra och demokratiskt sätt och vara ett stöd för IB i kommande IOP.

Möjligheter

Vid en skrivprocess blir formuleringarna tydligare och ett mer "fluffigt" språkbruk måste lämnas. Detaljer och konkreta sammanhang blir viktiga att förhålla sig till, vilka kan gå förlorade i ett mer generellt samtal. Arbeta kan fördelas på skrivarbete under våren, för att sedan gå ut på remiss till respektive parter. Under hösten kan svaren bearbetas och eventuell ytterligare remissomgång genomföras. Under hösten måste också förankringsarbete hos respektive parter intensifieras. Här ser arbetet olika ut men behovet av förankring är stort på båda sidor. Då skulle en första signering kunna ske i början av 2018.

För att detta ska kunna genomföras krävs att det finns processledare för båda parter, budgeterade från det offentliga. Dessa processledare startar så snart som möjligt under våren 2017 och bör finnas kvar för att kunna ta hand om processen efter den första signeringen. Det är då det verkliga arbetet börjar!

För att detta ska kunna lyckas krävs tre - fyra dagslånga möten under våren, samt en mindre grupp (processledare + eventuellt ytterligare några) som redigerar texterna som kommer fram. Genom strukturerat arbete och prioritering av mötestiden från gruppen är detta möjligt. Dessutom behövs ett - tre möten under hösten, beroende på hur remissomgången faller ut. Den mindre gruppen/processledarna behöver förbereda mötena under hösten och jobba vidare med texten. Alla behöver jobba med förankringsarbete i de grupper de naturligt träffar i uppdrag och/eller arbete. Dessutom måste processledarna specifikt jobba med förankringsarbete utifrån en plan, där organisation, representation, jämställdhet och resurssvaga grupper/personer beaktas.

Svagheter

Flera svagheter kan identifieras. För det första, att processen avstannar. Om inte processledare kommer in i processen snabbt finns det ett övervägande hot att processen tappar fart och energi.

Om processen stannar upp, är risken stor att flera personer i gruppen byts ut. Detta medför att den gruppprocess som påbörjats i gruppen startar om, med ytterligare förseningar som följd.

Nästa år är ett bra verksamhetsår, drar processen ut på tiden kommer ett val emellan, som gör att flera personer i formuleringsgruppen kommer att behöva förändra sitt fokus under valtiden. En stor risk föreligger att processen då försenas ytterligare. Dessutom vet vi inte hur valutgången kommer att bli, även om det idag finns en bred förankring politiskt för en regional överenskommelse, kan perspektiven skifta efter ett val.

Det finns en tydligt uttalad önskan från IB att även de andra regionala offentliga organisationerna skulle delta i dialogprocessen. Dessa har efter flera olika förfrågningar valt att utse LiV som den offentliga part som i nuläget har i uppdrag att fullfölja dialogprocessen. Erfarenheter från andra regionala överenskommelser är att ytterligare offentliga parter kan ansluta efter första signering. Det är klokt att samtala med de som är intresserade, i det här fallet LiV. Att vänta in de andra är något som är mycket osäkert och om det skulle lyckas kan bedömas ta lång tid. Vilket skulle riskera hela processen.

Hot

Idag finns ett hot mot demokratin. Att skapa hållbara demokratiska strukturer i samhället har visat sig allt viktigare och bör göras omgående. Här kan en regional överenskommelse, som reglerar ett offentligt samtal utifrån demokratiska värderingar samt bidrar till föreningarnas självständiga roll vara av stor vikt.

Vårt samhälle förändras i allt snabbare takt. Vid stora förändringar/olyckor, som den stora flykting tillströmningen eller den stora skogbranden i Västmanland, har det visat sig att civilsamhället behövs som en resursförstärkning. Vilka snabba förändringar som är att vänta, är svårt att förutse, men att ett samarbete som byggs kan utgöra en avgörande resurs är uppenbart.

Resurser

Befintlig resurs

Landstinget i Värmland

Politiker:	Malin Berglund, (M) Ordf. Demokratiberedningen, Erik Olsson (S) V ordf. Demokratiberedningen, Gert Ohlsson (L), Ordf. Folkhälsa- och Tandvårdsutskott Monica Gundahl, (S) V ordf. Folkhälsa- och tandvårdsutskott
Tjänstepersoner:	Åsa Löfvenberg, Ledningsstrateg Anna-Carin Johansson, Enhetschef

Idéburna organisationer

Utvalda representanter: Monica Ekström, Brottsofferjourernas regionråd
Bosse Dalmo, Studieförbundet Vuxenskolan
Monica Ståhl, Värmlands Nykterhetsförbund
Gunnar Ström, Röda korset Region Mellan
Lena J Olsson, Karlstads Stift
Stefan Lundmark, Studieförbundet Bilda

Uppgift:

- Att utgöra formulerings- och dialoggrupp.
- Att tillsammans med processledarna ta fram textunderlaget för en överenskommelse.
- Att bearbeta remissvaret/en.
- Förankringsarbete
- Genomföra signering

Behov

Anställda processledare: Två processledare, en för LiV och en för IB

Ekonomi: LiV, två tjänster på 80% var

Uppgift:

- Planera och driva processen framåt,
- förankra processen i respektive område,
- leda och utföra redigeringsarbetet,
- vara stöd för respektive område
- förbereda besluts/godkännande processen
- planera och genomföra signering
- genomföra utvärdering av processen
- följ upp processen med bland annat ytterligare signeringar samt fördjupade och konkretiserade samarbeten

Profil:

- Känna uppdragsgruppens sammanhang väl LiV/IB
- Erfarenhet av och kunskap om den andra parten och dess uppdrag i samhället
- Erfarenhet av processledning och projektledning,
- Drivande och lyssnande
- Strukturerad
- Bra på samarbete, även utanför den egna organisationen
- Integritet – (kunna värna IB självständighet – IBs processledare)
- Mycket god formuleringsförmåga i både tal och skrift

Omfattning

Våren 2017

Alla	3 alt 4 processdagar (heldag)
	Informationsmöte inför remissomgången, 1 kväll
1 pers LiV + 1 pers IB	utgör skrivgrupp tillsammans med processledarna, ytterligare arbetstid
Processledarna	Leda arbetet, förankra processen, 80 % tjänst/processledare

Hösten 2017

Alla	1 alt 2 Remissbearbetningsdagar (heldag)
	Uppföljningsmöte av remissomgången, 1 kväll
Processledarna	Leda arbete, förankra processen, fullfölja skrivarbete, förbereda besluts/godkännande processen, 80 % tjänst/processledare

Våren 2018

Alla	Planeringsmöte, utvärdering, signeringstillfälle, 2 halvdagar + 1 kväll
Processledare	Förankringsarbete, förbereda besluts/godkännande processen, planeringsarbete inför signering, förbereda arbete med handlingsplanen, utvärdering och uppföljning av dialogprocessen, 80 % tjänst/processledare

Därefter följer arbete med uppföljning och implementering av den regionala Överenskommelsen och att utarbeta en handlingsplan för ytterligare signeringar och konkreta samarbetsfrågor. Här övergår processledarnas uppgifter till att bli stöd -och utvecklingsarbete för respektive organisation samt ansvariga för överenskommelsens praktiska utförande. En ny plan för arbetet måste läggas.

Förslag till tidsplan fram till första signering

Tidsplan Regional överenskommelse Värmland

År	2017											
Månad	jan	feb	mars	april	maj	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
planering												
formuleringsmöte	1	2	3	4								
förankring												
redigering												
remiss										ev		
uppföljning remiss									5		ev 6	
möte Idéb												
möte Liv												
Godkännande IB												
beslut LiV												
signering												

År	2018			
Månad	januari	februari	mars	april
planering				
formuleringsmöte				
förankring				
redigering				
remiss				
uppföljning remiss				
möte Idéb				
möte Liv				
Godkännande IB				
beslut LiV				
1:a Signering				

Avslutande ord

En av frågorna, som ställs av Överenskommelsens kansli på deras olika träffar, är: Hur stor chans är det att ni kommer lyckas med er process?

Efter att under dessa veckor fått fördjupa mig i arbetet som skett i Värmland med en regional överenskommelse, skulle jag vilja svara på den frågan. **Det finns mycket goda förutsättningar att lyckas med en bra dialogprocess som leder fram till en regional överenskommelse inom det sociala området.**

En överenskommelse är att bestämma spelregler för samarbetet, att hitta sätt att prata med varandra där båda parter värnar varandras uppdrag och roll i samhället. Detta ger goda förutsättningar för att redan tidigare samarbeten fördjupas och nya kommer till. Vilka konkreta frågor som behöver behandlas får framtiden utvisa. Men genom att samarbeta kommer vi klara framtidens utmaningar.

Referenslista

Litteratur

Amnå, E. (2008) *Jourhavande medborgare. Samhällsengagemang i en folkrörelsestat*, Lund: Studentlitteratur

Papakostas, A. (2012) "De medlemslösa organisationernas tidevarv" i Wijkström (red) *Civilsamhället i samhällskontraktet. En antologi om vad som står på spel*, Stockholm: European Civil Society Press

Wijkström, F. (2012) "Mellan omvandling och omförhandling" i Wijkström (red) *Civilsamhället i samhällskontraktet. En antologi om vad som står på spel*, Stockholm: European Civil Society Press

Wijkström, F. (2012) "Hybrider i civilsamhället" i Wijkström (red) *Civilsamhället i samhällskontraktet. En antologi om vad som står på spel*, Stockholm: European Civil Society Press

Rapporter och utredningar

Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen. Europarådets INGO-konferensen CONF/PLE(2009) CODE1

Låt fler forma framtiden SOU 2016:5 Betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande

Palett för ett stärkt civilsamhälle. SOU 2016:13 Betänkande från Utredningen för ett stärkt civilsamhälle

Samverkan mellan stat, region och civilsamhälle för nyanländas etablering -utvärdering av projektet NAD i Skåne, 2016, Lunds Universitet,

UTVÄRDERING AV NAD VILLKOR OCH FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR NÄTVERK, AKTIVITET OCH DELAKTIGHET 2014 Länsstyrelsen Skåne, Rapport

Verktyg för samverkan, Framgångsfaktorer och utvecklingspotential i överenskommelser. Femte tematiska studien. Rapport från Överenskommelsen 2016

Förkortningar

IB	Idéburna organisationer
IBA	Idéburna organisationers arbetsgrupp, utsedda att representera IB
LiV	Landstinget i Värmland
ÖK	Den nationella Överenskommelsens kansli, Stockholm
PG	Den grupp från både IB och LiV som består av politiker, tjänstepersoner och representanter för de idéburna

Bilagor

Bilaga 1	Modell 1 Den Värmländska processen, bakgrund
Bilaga 2	Ärendebeskrivning, Löfvenberg, Å, Förnyelse och effektivisering av landstingets samspel med frivilligorganisationer inom det sociala området, 2013-12-07 LK/131828
Bilaga 3	Minnesanteckningar, Valfärdsutveckling, Ehne Jangehammar E, 2015-01-23
Bilaga 4	PM, Sammanställning reflektioner Valfärdsutveckling, Ehne Jangehammar E, 2015-02-02
Bilaga 5	Minnesanteckningar, Dialogprocess överenskommelse Värmland, Ehne Jangehammar E, 2015-10-23
Bilaga 6	Sammanställning av anteckningar Open Space-diskussioner oktober 2015
Bilaga 7	Lista på idéburna organisationer som vid något tillfälle varit med eller fått inbjudan till möte om Överenskommelsen i Värmland med LiV och/eller IB
Bilaga 8	Överenskommelsen Värmland, Förslag till regional överenskommelse mellan Landstinget i Värmland, Länsstyrelsen Värmland, Region Värmland och den idéburna sektorn.
Bilaga 9	Minnesanteckningar Dialogmöte 2016-11-16, Johan Radix
Bilaga 10	Rapport från nationella Överenskommelsens träffar nov 2106
Bilaga 11	Program för processledarträff 1/11 2016
Bilaga 12	Program för konferensen Samverkan som gör skillnad 2016-11-21
Bilaga 13	Modell 3 Den värmländska processen, framtid